

УДК 371.134:63(410)

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

О.Г. Пономаренко¹

старший викладач кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
e-mail: kseniaponomar@mail.ru

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ И ФОРМЫ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТЫ В УКРАИНЕ

О.Г. Пономаренко

старший преподаватель кафедры английского языка для технических и агrobiологических
специальностей,
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (г. Киев)

MODERN METHODS AND FORMS OF VOCATIONAL GUIDANCE WORK IN UKRAINE

Oksana Ponomarenko

Senior Lecturer of the Department of English for Technical and
Agrobiological Specialties,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

Розглядаються питання необхідності застосування сучасних методів та форм профорієнтаційної роботи у навчальних закладах освіти та у професійній підготовці майбутніх фахівців. Система підготовки кваліфікованих спеціалістів є головним завданням професійно-практичної освіти.

***Ключові слова:** профорієнтаційна робота, професія, педагогічні умови, структура, заклад освіти, учень, особистість.*

Рассматриваются вопросы необходимости применения современных методов и форм профориентационной работы в учебных заведениях образования и в профессиональной подготовке будущих специалистов. Система подготовки квалифицированных специалистов является главной задачей профессионально-практического образования.

***Ключевые слова:** профориентационная работа, профессия, педагогические условия, структура, учреждение образования, ученик, личность.*

The questions of using modern methods and forms of vocational guidance in educational establishments and in the professional training of future specialists are highlights. The system of training of qualified specialists is the main task of vocational practical education.

***Keywords:** career guidance, profession, pedagogical conditions, structure, educational establishment, student, person.*

Постановка проблеми. Оскільки профорієнтаційний вплив на учнів здійснюється систематично й планово протягом усього терміну їхнього навчання, то ця особливість передбачає послідовне виконання скоординованих дій між учителями, адміністрацією навчального закладу, батьками та відповідними організаціями й підприємствами, причому така співпраця базується на диференційованому підході. Ефективність профорієнтаційної роботи в навчальному закладі досягається за умови використання профконсультантами відповідних форм і методів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науково-методичному обігу існує декілька класифікацій форм і методів профорієнтації, розроблених вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Так, Н. М. Верзілін запропонував бінарну систему методів, яка базується на поєднанні

трьох методів навчання – словесного, наочного й практичного та двох логічних шляхів пізнання – індуктивного й дедуктивного [2].

А. М. Алексюк детально обґрунтовує бінарну класифікацію методів, в основі якої лежать дві ознаки: характер і рівень пізнавальної самостійності та активності учнів; джерела, з яких учні набувають знань. Класифікація визначає чотири рівні застосування методів: інформаційний, проблемний, евристичний, дослідницький [1].

Постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті сучасних методів та форм профорієнтаційної роботи.

Виклад основного матеріалу. Ефективний розвиток та здійснення профорієнтаційної роботи в школах забезпечується системним підходом, спрямованим на визначення профорієнтації як структурно складного, багатогалузевого комплексу скоординованих дій усіх його учасників і водночас узгодження відповідних форм, засобів та методів із метою формування базових професійних знань, умінь і навичок старшокласників.

Особистісно зорієнтований підхід до профорієнтаційної роботи забезпечує вивчення та врахування індивідуальних психофізіологічних особливостей школярів, їхніх інтересів і запитів та розвиток здібностей, необхідних для реалізації цих запитів.

Компетентнісний підхід забезпечує формування здатності будувати власну професійну траєкторію на основі знань про індивідуальні особливості, запити і можливості, потреби ринку праці у спеціалістах та вимогах професії до людини (професіографічної інформації).

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня застосовувати здобуті знання у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного і природного середовища, адаптації до соціально-економічних перетворень та змін кон'юнктури ринку праці.

Інформаційний підхід. Його мета – забезпечення різноманітною достовірною інформацією про сучасні професії та організації, що надають робочі місця, про ринок праці і про те, як планувати свою кар'єру. Прикладами такого підходу є: освітні виставки, дні відкритих дверей, ярмарки вакансій, зустрічі з фахівцями, представниками вузу і організацій, презентації, семінари, присвячені профорієнтаційній тематиці; довідники, відеоматеріали; сайти, що містять інформацію про навчальний заклад, описи професій, корисні статті, рейтинги вузів і спеціальностей, огляди ринку праці, інтернет- форуми; пошукові системи в інтернеті – банки вакансій для шукачів та роботодавців.

Діагностико-консультаційний підхід здійснюється з метою встановлення відповідності учня тому чи іншому виду діяльності шляхом зіставлення його індивідуальних особливостей і вимог до професій.

Приклади: інтерв'ю – співбесіда та анкетування; профорієнтаційне і психологічне консультування; профорієнтаційні тести, що оцінюють потенціал обстежуваних і їх професійно важливі якості (компетенції).

Розвиваючий підхід має на меті – формування різних знань, умінь і навичок, необхідних для оволодіння професіями, спеціалістів яких готують на гуманітарно-педагогічному факультеті і успішного працевлаштування.

Активізуючий підхід застосовується з метою формування внутрішньої готовності до самостійної та усвідомленої побудови свого професійного та життєвого шляху [3].

У середніх класах, коли зміст профорієнтаційної роботи спрямований на формування в учнів професійного самопізнання, визначення ними власних домінант у сфері професійного самовизначення, слід залучати до співпраці відповідних спеціалістів, влаштовуючи зустрічі з ними, бесіди, надавати індивідуальні та групові консультації, організовувати й проводити тренінги, співбесіди, семінари з елементами дискусії, залучати учнів до проектної діяльності, тобто створювати умови для ефективної самореалізації учнів у сфері професійного самовизначення шляхом їхньої участі в теоретико-практичних заходах профорієнтаційного напрямку.

Профорієнтаційна робота в школі старшої ланки передбачає активізацію інтересів учнів до вибору професії, формування в них адекватного розуміння суті професії як такої, значущості процесу власного самовизначення, для чого доречно проводити тематичні екскурсії, анкетування, залучати до роботи зі старшокласниками спеціалістів центрів зайнятості, працівників підприємств [4].

Комплексне вивчення психологом особистостей учнів із метою їхнього професійного самовизначення дає змогу визначити їхні ціннісні концепти, окреслити найближчі професійні перспективи, перевірити рівень сформованості уявлень про світ професій і власної самооцінки, визначити рівень розвитку професійної мотивації, вивчити фактичні життєві умови об'єктів профорієнтаційної роботи.

Перевірка здатності старшокласників до професійного самовизначення передбачає використання таких форм і методів роботи, як групова та індивідуальна консультації, профорієнтаційні ігри, тренінги, лекції, зустрічі з професіоналами, анкетування, інтерв'ювання, практичні вправи, пошукові ситуації, спостереження, моделювання професійної діяльності, експеримент, аналіз і самоаналіз, екскурсії на підприємства, ярмарки професій, семінари, проекти, тестування. Процес самовизначення особистості учня на цьому віковому етапі передбачає реалізацію таких видів і напрямів профорієнтаційної роботи:

- інформаційного (пошук, оброблення та зберігання інформативного фактажу стосовно професій, професійних навчальних закладів, осіб, які надають консультаційні послуги);
- професіографічного (робота над описом професій, складання вимог до окремої професії та трудової діяльності загалом);
- консультаційного (створення різноманітних методик, пов'язаних із наданням індивідуальних і групових дорадчих послуг у галузі профорієнтації);
- діагностичного (надання допомоги у виборі професії, майбутнього професійного навчання, апробація і впровадження програм профорієнтаційного змісту для учнів і випускників шкіл);
- практичного (організація та надання практичної допомоги учням);
- завершального (визначення та остаточна діагностика стійкості інтересів учнів шляхом анкетування, тестування) [5].

Успішному проведенню профорієнтаційної роботи сприятимуть:

- надання допомоги старшокласникам при виборі майбутньої професії і визначенні перспектив працевлаштування по закінченню школи чи подальшого навчання, надання рекомендацій щодо майбутньої професійної кар'єри;
- залучення до профорієнтаційної роботи в якості постійних консультантів студентів бакалаврату (створення відеоролику про студентське життя) та компетентних працівників відповідних установ і підприємств;
- запровадження діагностування нахилів і здібностей учнів;
- партнерська діяльність середніх шкіл, вищих навчальних закладів, профільних державних організацій, місцевих органів влади;
- використання власних джерел інформації щодо потреб ринку праці разом з оглядами, підготовленими місцевими службами зайнятості;
- виїзні консультування молоді з питань професійного самовизначення та працевлаштування;
- можливість спілкування зі студентами та викладачами у режимі on-line;
- ознайомлення з можливістю практичного навчання на базі відповідних установ;

— розроблення професіограм (спеціальний діагностичний матеріал) для кожної спеціальності факультету. Вона дозволяє кожному встановити свою відповідність обраній професії або визначити ті риси, які потрібно розвивати в собі для досягнення особистісного професійного ідеалу;

— послідовне виконання скоординованих дій між учителями, класними керівниками, адміністрацією середнього навчального закладу, батьками, представниками ВНЗ, місцевими органами влади та відповідними організаціями й підприємствами (організація індивідуальних та групових профорієнтаційних бесід, диспутів, конференцій; проведення психолого-педагогічні спостережень схильностей учнів (дані спостережень, анкет, тестів фіксуються в індивідуальній карті учня); допомога учням проектувати індивідуальну освітню траєкторію, моделювати варіанти профільного навчання та професійного становлення, здійснювати аналіз власних досягнень, скласти власний портфоліо; організація відвідування учнями днів відкритих дверей; організація тематичних та комплексних екскурсій учнів; надання допомоги шкільному психологу в проведенні анкетування учнів і їх батьків з проблеми самовизначення; проведення батьківських зборів з проблеми формування готовності учнів до профільного та професійного самовизначення; організація зустрічі учнів з випускниками школи).

Висновки та перспективи подальших досліджень. У профорієнтаційній роботі з учнями можна виділити три основні напрями:

I. Організаційно-методична діяльність

- Робота координаторів по профорієнтаційній роботі з учнями.
- Методична допомога учителям у збірці матеріалів і діагностичних карт.

II. Робота з учнями

- Комплекс профорієнтаційних послуг у вигляді профдіагностичних заходів, занять та тренінгів з планування кар'єри;

- Індивідуальні та групові консультації з вибору профілю навчання;
- Анкетування;
- Організація і проведення екскурсій в НУБІП України та у відповідних організаціях;
- Зустрічі з представниками навчальних закладів.

III. Робота з батьками

- проведення загальношкільних та класних батьківських зборів, лекторіїв для батьків та індивідуальних бесід з ними, анкетування;

- залучення батьків школярів для виступів перед учнями;
- обрання батьківського комітету школи з представників батьківських комітетів класів, найбільш активних батьків учнів, готових у співпраці з учителями надавати педагогічну підтримку самовизначення школярів [6].

Список використаної літератури:

1. Алексюк А. М. Методи навчання і методи учіння / А. М. Алексюк. – Київ : Знання УРСР, 1980. – 48 с.
2. Верзілін Н. М. Сутність та класифікація основних методів навчання [Електронний ресурс] / Н. М. Верзілін. – Режим доступу: refs.uaclub.net.ua. – Назва з екрану.
3. Володина, Е. Новые подходы к проведению профориентационной работы / Е.П. Володина // Електронний ресурс – Режим доступу: http://yppk.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=156:2013-03-27-05-44-33&catid=1:articles&Itemid=5
4. Мельник, О. Зміст, форми та методи профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання. / О.В. Мельник– К., 2008. – 54 с., с.26
5. Пряжников Е. Ю. Игры и методики для профессионального самоопределения старшеклассников / Е. Ю. Пряжников. – Москва, 2004. – 203 с.
6. Сподін, Л. До питання професійної спрямованості особистості та проблеми її формування / Л.А. Сподін // Педагогіка і психологія: Зб. наукових праць – Харків: ХДПУ. – 2000. – Вип.10 . – Ч.3. – С. 110-115.

References

1. Aleksjuk A. M. Metody navchannja i metody uchinnja / A. M. Aleksjuk. – Kyjiv : Znannja URSR, 1980. – 48 s.
2. Verzilin N. M. Sutnistj ta klasyfikacija osnovnykh metodiv navchannja [Elektronnyj resurs] / N. M. Verzilin. – Rezhym dostupu: refs.uaclub.net.ua. – Nazva z ekranu.
3. Volodyna, E. Новые подходы к проведению профориентационной работы / E.R. Volodyna // Elektronnyj resurs – Rezhym dostupu: http://yppk.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=156:2013-03-27-05-44-33&catid=1:articles&Itemid=5
4. Meljnyk, O. Zmist, formy ta metody profkonsuljtacijnoji roboty zi starshoklasnykamy v procesi profiljnogho navchannja. / O.V. Meljnyk– K., 2008. – 54 s., s.26
5. Prjazhnykov E. Ju. Yghы y metodyky dlja professyonaljnogho samoopredelenija starsheklassnykov / E. Ju. Prjazhnykov. – Moskva, 2004. – 203 s.
6. Spodin, L. Do pytannja profesijnoji sprjamovanosti osobystosti ta problemy jiji formuvannja / L.A. Spodin // Pedagoghika i psykhologhija: 3b. naukovykh pracj – Kharkiv: KhDPU. – 2000. – Vyp.10 . – Ch.Z. – S. 110-115.